

Beteckning _____

Institutionen för pedagogik, didaktik och psykologi

Mobbning i förskolan

- en studie hur några pedagoger ser på fenomenet mobbning i låg ålder

Inga-lill Martinsson Alftin
December 2009

Examensarbete
15 hp pedagogik

**Pedagogik B: Pedagogiska forskningsprocesser och metoder samt
examensarbete, 30 hp.**

Examinator: Maria Andrén
Handledare: Vivi Rafaelsen

Martinsson Alftin, Inga-lill (2009). ”*Mobbning i förskolan – en studie hur några pedagoger definierar mobbning i förskolan*”. Examensarbete i pedagogik B. Institutionen för pedagogik, didaktik och psykologi. Högskolan i Gävle (2009)

Abstrakt

Syftet med denna studie var att undersöka huruvida fenomenet mobbning förekommer i låg ålder. Detta baserades på enkätfrågor ställda till tio pedagoger i förskolan och intervjuer med två pedagoger i förskolan. Undersökningarna visade att pedagogerna inte ser det som mobbning i förskola utan ser det som exkludering eller ofrivillig utanförskap. De ansåg även att det finns viss skillnad mellan pojkars och flickors mobbning och att åldern spelar en viss roll i hur den eventuella mobbningen ter sig. Några av pedagogerna ansåg även att de inom förskolan finns nära barnen hela tiden och därför kan förekomma mobbningen. De påstår också att man inom förskolan arbetar med moral, etik, värdegrund och gruppkänsla.

Nyckelord: Exkludering, förskolan, mobbning och utanförskap.

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Bakgrund	4
Mobbingens historia	4
Begreppet mobbing	4
Vad är mobbing?	5
Flickor och pojkars mobbing.....	6
Vilka mobbar och vilka blir mobbade.....	7
Mobbing i olika åldersgrupper	8
Syfte och frågeställningar.....	9
Metod	10
Val av metod	10
Deltagare och urval	10
Bortfall	10
Genomförande.....	10
Etiska aspekter.....	11
Tillförlitlighet	11
Frågekonstruktion.....	11
Resultat.....	12
De sex enkäterna sammanställda till text.	12
Intervjuer med två pedagoger.....	14
Diskussion	16
Metod diskussion.....	16
Resultat diskussion.....	16
Källförteckning.....	19
Bilagor	21
Bilaga 1.	21
Bilaga 2	22
Bilaga 3	23
Bilaga 4	24

Inledning

Den här studien är vald utifrån ett intresse för fenomenet mobbning i låg ålder. Tidigare forskning visar att det till viss del förekommer mobbning i förskolan och att barnets låga ålder inte har någon betydelse Augustsson och Danlo (2009) och Olweus (1999). Alla som arbetar i förskolan skall skapa ett demokratiskt klimat, ge barnen möjlighet att visa solidaritet, hjälpa barnen hantera konflikter, reda ut missförstånd samt lära barnen respektera varandra (Lpfö 98). Skollagen säger att huvudmannen ska se till att det vidtas åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling (1985:1100 lag 2008:571 kap 14a 7§)

Förekommer det då mobbning i förskolan eller ser pedagogerna tendensen så tidigt att de kan förekomma mobbning? Finns det skillnader eller likheter mellan pojkars och flickors mobbning? Finns det skillnader eller likheter beroende på barnets ålder? För att ta reda på huruvida ovan ställda frågor, baserad på tidigare forskning i ämnet, är sanningsenliga har jag ställt ett antal enkätfrågor till utvalda pedagoger genom utdelade frågeformulär. Jag har även intervjuat två pedagoger inom förskolan .

Bakgrund

Mobbningens historia

Sociologen Roos menar enligt Björk (1999, s.14) att begreppet mobbning kan härledas till ungefär 300 år tillbaka i tiden, då franska revolutionen ägde rum. Termen mob är en förkortning av latinets mobile vulgus som direkt översatt betyder den föränderliga, opålitliga hopen. Vidare menar han att ”mobbning” är vardagsengelska och att mobba betyder pöbla, anfalla, angripa eller bråka i gäng eller grupp.

Begreppet mobbning introducerades i den pedagogiska debatten 1969 av läkaren och debattören Peter Paul Heinemann. Detta gav uppmärksamhet kring mobbning och startade en debatt i skolan Larsson (2008).

Trots detta var det först på tidigt 1970-tal som vi i Skandinavien började få kunskap om mobbning Olweus (1991) och Roos i Björk (1999, s14). Olweus (1991) framhåller även att under 1980-talet och 1990-talets början uppmärksammades mobbningen i andra länder som Japan, England, Canada, USA och Australien.

Begreppet mobbning

Larsson (2004) är av åsikten att ordet mobbning, som vi lånat in i vårt svenska språk för att uttrycka yttringar av förtryck och översitteri, är olyckligt valt eftersom dess engelska ursprung ”mob” är beteckningen för människohop folkmassa eller flock och har en negativ koppling till ord som uppvigling, uppror och vrede. Hon tycker att dessa ord fått oss att koppla ihop det svenska ordet mobb med företeelsen mobbning som något som sker i grupp. Den engelska termen mobbing har inte med människors beteende att göra utan handlar om yttring av stress som kan ses bland djur som hålls i fångenskap. Denna handling som vi kallar mobbning på engelska heter *Bullying* och att mobba någon heter *to bully someone*. Ordet *a bully*, enligt Oxford Reference Dictionary betyder en person som använder styrka eller makt för att skada eller tvinga/förtrycka andra genom trakasserier eller skrämseltaktik. (a.a.)

Vad är mobbning?

Definitionen av mobbning är enligt Olweus (1999), Eriksson, Lindberg, Flygare och Daneback (2002) samt Höistad (2001) när en eller flera personer blir utsatta för negativ behandling under en kortare eller längre tid.

Sharp och Smith (1994) anser däremot att mobbning oftast är ett avsiktligt aggressivt beteende som skadar någon fysiskt eller psykiskt. Det genomförs långvarigt och upprepande i veckor, månader eller år. De anser även att det är maktmissbruk, att dominera och trakassera som ligger bakom merparten av all mobbning.

Enligt Larsson (2004) är mobbning en typ av våld, men allt våld är inte alltid mobbning. När någon slåss, retas eller blir osams innebär det inte att det är mobbning. Mobbning är ett sätt att förtrycka någon för att man behöver förtrycka någon. Förtryck kan syfta på våld, kränkningar eller övergrepp. Våld behöver inte vara riktat mot kroppen utan kan vara ett övergrepp mot en persons psyke. (a.a.)

Det finns många sätt att mobba andra på. Enligt Eriksson et al (2002) och Höistad (2001) finns det tre olika typer av mobbning.

- Tyst mobbning: himla med ögonen, sucka, tystnad, vända ryggen till, grimaser m.m.
- Verbal mobbning: viska, sprida rykten, ”snacka skit”, retas, hota, smädelser m.m.
- Fysisk mobbning: knuffas, stå i vägen för andra, tjuvnyp, sparkar, blir fasthållen m.m.

Medan Olweus (1999) skiljer sig från de andra och beskriver mobbning som:

- Direkt mobbning: där mobbaren gör öppna angrepp mot offret.
- Indirekt mobbning: där mobbaren använder sig av exkludering, utfrysning och mindre tydliga former av mobbning.

Anatol Pikas menar i Björk (1999,s.21) att mobbning är medvetna, icke-legitima fysiska eller psykiska angrepp eller uteslutningar ur gemenskapen, som riktas mot en enskild person i underläge av en grupp vars medlemmar förstärker varandras beteende i interaktion. På det viset lägger han en moralisk aspekt av definitionen. (a.a.)

Flickor och pojkars mobbning

Olweus (1999), Höistad (2001) och Eriksson et al (2002) hävdar alla att det finns skillnader mellan flickor och pojkars sätt att mobba andra barn. Pojkar använder sig mest av direkt och fysisk mobbning medan flickor mest använder sig av indirekt och tyst/verbal mobbning. Den mobbningen är svårare att upptäcka enligt författarna. Höistad (2001) påvisar också att det finns en tendens till att flickor mer och mer övergår till direkt och fysisk mobbning.

Sharp och Smith (1996) anser att de som utsätter andra för mobbning är enskilda pojkar eller grupper av pojkar. Flickor mobbar oftast i grupp och med indirekta metoder som kan vara svåra att upptäcka. Pojkar använder direkta och fysiska metoder.

Pojkar är oftare inblandade i mobbning än flickor, då de varit med och mobbat andra och själva blivit mobbade, detta i åldern 11-15 år enligt en undersökning gjord av Statens folkhälsoinstitut Danielsson och Sundbaum (2003). Även Olweus (1991) har såsom åsikt att det är större del pojkar än flickor som deltar i mobbning. På högstadiet är det mer än tre gånger så många pojkar som mobbar andra elever. (a.a.)

Vilka mobbar och vilka blir mobbade

Olweus (1991) hävdar att det finns olika mobboffer.

- Passiva mobboffer: de är ofta ängsliga, osäkra, försiktiga, känsliga och tystlåtna. De har en negativ syn på sig själv och känner sig misslyckade.
- Provocerande mobboffer: de är barn som är oroliga, okoncentrerade och de som skapar irritation och spänning runt sig. (a.a.)

En mobbare är aggressiv mot vuxna, barn och positiv till våld. Den har starka behov att dominera andra och har en positiv syn på sig själv. Deras uppväxtförhållanden påverkar deras agerande och det beror vanligtvis på mammans brist av värme och engagemang Olweus (1991). Eriksson et al (2002) vill även de framhäva att mobbarens sociala förhållanden påverkar deras sätt att agera. Den som mobbar kan lida av depression och är duktig på att manipulera sig till social makt. De tror även att mobbare saknar empati och har svårt att förstå de andras känslor. Olweus (1987) skriver också att för stora grupper med barn som inte har fått välja gruppmedlemmarna själva kan framkalla tendenser till mobbning, det är något man måste vara medveten om. Han anser även att för mycket våld på tv:n m.m. påverkar barnen till att vara aggressiva och ge dem mindre medkänsla för andra barn.

Enligt Sharp och Smith (1996) brukar de som mobbar gå i samma klass eller vara i samma ålder som de som blir mobbade. I varje skola finns vanligtvis någon klass där mobbningsfrekvensen är speciellt hög. Om det skulle vara någon ålderskillnad är den som mobbar äldre än sitt offer. De tror även att barn som behandlas illa hemma eller är med om att deras eventuella äldre syskon eller föräldrar behandlar andra illa eller begår övergrepp kommer sannolikt oftare än andra att bli mobbare eller trakassera andra.

Mobbning i olika åldersgrupper

2009-01-01 trädde en ny diskrimineringslag (2008:567. se även bilaga 1) i kraft, där ordet mobbning ersattes med begrepp som diskriminering och kränkande behandling. Regeringen har sedan gett skolverket i uppdrag att undersöka hur just lagen om diskriminering och kränkande behandling används i förskolan och skolan. Rapporten (327:2009) beskriver att i förskolan pågår ett ständigt arbete med värdegrunden, likabehandlingsplaner, empatiövningar, trivselregler och andra sätt att stärka barnens syn på människors lika värde. Förskolan beskrivs även som en miljö med få dolda prång och öde korridorer och att det alltid finns vuxna närvarande som motarbetar kränkande beteende hos barnen. Det är mer vanligt med mobbning i skolan där det kan finnas sådana miljöer (a.a.)

Mobbning förekommer oftare i grundskolan än vad den gör i förskolan. Björk (1999). Även Olweus (1999) har konstaterat att mobbning förekommer oftare i skolan, men han anser även att det förkommer i förskolan. I Statens folkhälsoinstituts undersökning bland pojkar och flickor i årskurserna fem, sju och nio visar det att de äldre barnen mobbas lika mycket som de yngre men att de äldre i högre utsträckning mobbade de yngre Danielsson och Sundbaum (2003).

I en undersökning gjord på barn från årskurs tre till nio ser man att de antal barn som blir mobbade sjunker ju äldre de blir. Mest antal som mobbar är pojkar i årskurs tre Olweus (1991).

Det finns pedagoger som upplever att det förkommer mobbning i förskolan, i alla åldrar. Men det finns även pedagoger i förskolan som anser att det inte finns. Det beror på att de inte vill använda ordet mobbning på det som händer bland barnen i förskolan, men om det skulle hända bland skolbarn skulle de vilja kalla det mobbning Augustsson och Danlo (2009).

Hägglund (2007) har som åsikt att mobbning kan bli banal. Det kan bli så vanligt att ett barn utsätts för kränkningar och våld att man inte märker det. Själva handlingen blir okej, även den som utsätts för den förtjänar det enligt sig själv. Det blir legitimt att mobbas. Hon tycker att det är viktigt att hitta rätt balans, om det är legitimt för en som är äldre att trakassera en som är yngre i förskolan kan man lätt lägga en grund för att de ska fortsätta livet ut. Det är i förskolan som man lägger grunden för livslångt lärande på gott och på ont anser Hägglund.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka huruvida fenomenet mobbning förekommer i låg ålder. Detta har undersökts genom att be några pedagoger i förskolan svara på frågor angående just detta fenomen. Jag vill undersöka om man kan urskilja mobbning hos barn redan i förskoleåldern samt ta reda på vilka eventuella skillnader det finns mellan de olika könen. Könsaspekten anser jag var viktig för att fastställa om mobbning endast är åldersrelaterat eller om andra faktorer också spelar in.

Följande frågeställningar kommer att behandlas.

- Förekommer mobbning på förskolan eller tolkar pedagogerna det som något annat?
- Vad är skillnaden eller likheten mellan mobbning i olika åldrar?
- Vad är skillnaden eller likheten mellan flickor och pojkars mobbning?

Metod

Val av metod

Jag har valt att göra den här studien med öppna enkätfrågor (se bilaga 2) för att nå fler människor än vad som är möjligt med intervjuer eller observationer Stukát (2005). På grund av ett så stort bortfall bland de pedagoger som svarade på enkäten har jag även valt att göra två djupintervjuer. Jag har valt att använda samma frågor men jag har även lagt till en fråga. (se bilaga 4). Detta för att kunna få mer fyllig information och möjligheten att ställa följdfrågor, även för att kunna utnyttja samspelet mellan mig och dem jag intervjuar (a.a.)

Deltagare och urval

I enkätstudien deltog sex kvinnliga förskollärare som har mellan 10 och 39 års yrkeserfarenhet. De arbetar med barn mellan ett och sex år. Deras arbetsplatser är fördelade på tre olika förskolor i en kommun. De valdes ut strategiskt på grund av tidsbrist och tillgänglighet. I intervjustudien deltog två kvinnliga förskollärare som har 20 respektive 35 års yrkeserfarenhet i förskolan. De arbetar med barn mellan tre och sex år. Även de valdes ut strategiskt på grund av tidsbrist och tillgänglighet. Det är ett naturligt bortfall av män på grund av att de arbetar så få män på förskolorna i den tillfrågade kommunen.

Bortfall

Jag tillfrågade sju förskolor men endast tre var villiga att ta emot enkäterna. Det medför ett stort externt bortfall. Jag lämnade ut tio frågeformulär och fick tillbaka sex fullt i fyllda vilket ger ett visst internt bortfall Stukát (2005).

Genomförande

Jag tog personlig kontakt med alla förskolor och överlämnade enkätfrågorna och ett missivbrev (se bilaga 3) som en del av frågeformuläret enligt Trost (2007) rekommendationer. Pedagogerna fick en vecka på sig att svara på frågorna. När jag åkte runt för att samla in enkäterna ansåg de att de inte hunnit svara på alla frågor och fick därför en vecka till på sig att svara på frågorna. Pedagogernas svar på enkätfrågorna har sedan sammanställts utifrån frågorna i enkäten. Intervjuerna bokades in via ett telefonsamtal. Frågorna lämnades över personligen till pedagogerna dagen innan intervjuerna utfördes och samtidigt informerades de båda att intervjuerna skulle spelas in på band. Varje intervju tog 30 minuter att genomföra och

de transkriberades till text samma dag utifrån frågorna som rubrik Backman (1998). Intervjuerna utfördes på förskolan där de två pedagogerna arbetar för att få en så trygg miljö som möjligt Stukát (2005).

Etiska aspekter

Vid överlämnandet av massivbrevet och intervjufrågorna informerades pedagogerna om *samtyckeskravet* där uppgiftslämnarens samtycke krävs. Vidare genom massivbrevet och muntligt vid intervjutillfället informerades de om *informationskravet* där deltagandet är frivilligt och att de har rätt att avbryta när de vill, *konfidentialitetskravet* där alla som deltar i undersökningen är anonyma och *nyttjandekravet* där allt material inte får eller kommer att användas eller lämnas ut för kommersiellt bruk eller i andra icke-vetenskapliga syften (Forskningsetiska principerna).

Tillförlitlighet

Tillförlitligheten är svår att generalisera på grund av de låga antalet av enkäter och intervjuer men den styrks dock av pedagogernas långa arbetserfarenhet. Frågorna i studien har även använts tidigare i ett annat syfte.

Frågekonstruktion

Frågorna är konstruerade utifrån bakgrunden.

Resultat

De sex enkäterna sammanställda till text.

Hur definierar Du mobbning?

Hälften av de tillfrågade definierar mobbning som, när någon blir trakasserad eller kränkt av en eller flera personer vid upprepade tillfällen. Resterande ser det som utanförskap och ofrivillig ensamhet.

Då någon utsätts för återkommande kränkningar av en eller flera personer.

Att medvetet i ord och handling skada personers självkänsla.

(Förskollärare)

Har Du under din tid som pedagog inom förskolan kommit i kontakt med mobbning och i sådana fall vad?

Två av de tillfrågade menar att de inom förskolan deltar i leken, finns i närheten av barnen och har ansvar för att se till att det inte förekommer mobbning i gruppen. Två svarar att så små barn kan säga att andra inte får vara med och ser det inte som mobbning. De andra svarar med att barn kan bli retade för sina kläder. De anser även att föräldrar kan medverka till mobbning genom att vissa barn inte blir bjudna på kalas eller inte får följa med hem och leka, när andra barn får det. Ingen av de tillfrågade anser att de direkt har kommit i kontakt med mobbning i förskolan.

I förskolan finns man så nära barnen hela tiden så man märker snart om något barn är i farozonen. Vi arbetar i arbetslag o diskuterar ofta hur barn mår o diskuterar lösningar.

(Förskollärare)

Vad anser Du att det kan vara för likheter eller skillnader mellan pojkars och flickors mobbning?

Alla tillfrågade anser att det finns skillnader mellan pojkars och flickors mobbning. Pojkar använder sig oftast av fysisk mobbning och flickor av psykisk mobbning. En av de tillfrågade tror även att sättet som flickor mobbas på håller på att förändras i takt med att samhället förändras. Flickors mobbning börjar bli mer fysisk menar hon.

*Spontant tror man att pojkar använder mer fysisk mobbning,
men i dagens samhälle känns det som att flickor också har
blivit mer fysiska i sin mobbning.*

(Förskollärare)

Vad är Din erfarenhet av mobbningens förekomst i olika åldrar?

Alla tillfrågade utom en tror att mobbning förekommer mest i grundskolan och att åldern då spelar en viss roll, ju äldre barn desto mer psykisk mobbning. De anser att man i förskolan alltid finns i närheten och kan förekomma eventuell mobbning. En tror att mobbning börjar vid 3,5 – 4 års ålder.

*Inom förskolan har vi i vårt uppdrag värdegrunder om allas lika värde,
demokratisk värdegrund och vi arbetar att alla ska ha gruppkänsla o gemenskap.
Jag tror att vi vuxna finns här med barnen, mer vuxna som ”ser” än i skolan.
Där är det färre vuxna. Det finns en likabehandlingsplan ifrån förskolan – skolan
Vi har inte behövt ta hjälp från den.*

(Förskollärare)

Intervjuer med två pedagoger

De två intervjuerna i sammanställd text.

Hur definierar Du mobbing?

De båda tillfrågade svarar att de ser mobbing som en form av uteslutande eller utfrysning ur gemenskapen i gruppen. De anser även att det är en kränkande behandling under en längre tid.

En medveten kränkning vi flera tillfällen som en människa utsätter en annan människa för.

(Förskollärare)

Vad anser Du att det kan vara för likheter eller skillnader mellan pojkars och flickors mobbing?

Båda de tillfrågade svarar att det finns skillnader mellan pojkars och flickors mobbing. Flickor är mer utfrysande och pratar bakom ryggen medan pojkar oftare är hårdare och utåtagerande.

Det gör lika ont för den drabbade men de har olika metoder, flickornas utestängande är mer i smyg, tysthet, bakom ryggen och stänger ute varandra väldigt "fint".

Pojkar är oftast hårdare, synligare och mer fysiskt.

(Förskollärare)

Vad är Din erfarenhet av mobbingens förekomst i olika åldrar?

En av de tillfrågade svarar att barn i de lägre åldrarna som inte har fått ett riktigt språk kan använda sig av knuffar och slag, den fysiska mobbingen. Ingen av dem anser att det är vanligt med mobbing bland de yngre barnen. De äldre barnen använder däremot mer psykisk mobbing hävdar båda.

De små barnen kanske inte man kan säga använder sig av mobbing utan istället skulle jag vilja kalla det avståndstagande och det är väl så fult.

(Förskollärare)

Har du under din tid som pedagog inom förskolan kommit i kontakt med mobbing och i sådana fall vad?

En av de tillfrågade svarar att hon vid ett tillfälle kommit i kontakt med mobbning. Den andra svarar att de är ganska bra på att upptäcka tendenserna snabbt och hinner stoppa mobbningen och hon anser att ingen ska behöva känna att de inte duger.

När jag arbetade på en småbarnsavdelning hade vi en pojke på två och ett halvt år som alltid bet ett och samma barn varje dag. Kan man säga att det är mobbning, små barn och mobbning vart drar man gränsen. Om det barnet hade varit äldre skulle det helt klart ha sagt att det här är mobbning.

(Förskollärare)

Vad anser Du att det kan vara för likheter eller skillnader mellan mobbning kontra exkludering eller utanförskap?

Båda de tillfrågade svarar att utanförskap är något man kan välja själv. Exkludering är något man inte väljer själv utan det är något som någon i gruppen bestämmer. I mobbning är det fler mot en och det kan vara mycket hårt anser en av dem.

Utanförskap upplever jag är en hel grupp som hamnar utanför gemenskapen, utanförskapen kan också vara självvald på något vis tycker jag .Utanförskap kan vara mer etisktillhörighet eller sexualitet eller liknande.

(Förskollärare)

Diskussion

Metod diskussion

Att jag valde att använda öppna enkätfrågor till den här studien var för att nå flera människor och för att få mer variation i svaren. Jag vände mig till sju förskolor i en kommun, men endast tre var villiga att ta emot mina enkätfrågor. Jag lämnade ut tio enkäter fördelade på dessa tre förskolor och fick tillbaka sex stycken med fullständiga svar. Det tog lång tid att få in alla svaren, så om jag ska göra fler sådana här studier med enkätfrågor ska jag lämna ut dem tidigare eller sätt upp en kortare svarstid. Det var även svårt att sammanställa alla svaren eftersom pedagogernas svar var så olika formulerade beroende på pedagogernas sätt att tolka frågorna. En annan nackdel med enkätfrågor är att man inte har möjlighet att ställa följdfrågor till de svarande. Jag tror det skulle ha underlättat i den här undersökningen när jag skulle tolka deras svar. På grund av det stora bortfallet valde jag även att göra intervjuer. Nackdelen med att göra intervjuer är att få en tid som passar alla inblandade när intervjun ska utföras och att det tar lång tid att genomföra och transkribera. En stor fördel är att man har möjligheten att ställa eventuella följdfrågor som kan underlätta när man ska tolka svaren.

Resultat diskussion

Pedagogernas definition av mobbning

De flesta av pedagogerna som svarade på enkäten ser mobbning som en kränkande behandling, att bli utfryst eller som ofrivillig utanförskap. Även de två intervjuade pedagogerna ser mobbning som en kränkande behandling, både fysiskt och psykiskt under en längre tid. Olweus (1999), Eriksson et al (2002), Sharp och Smith (1994) och Höistad (2001) definierar även de mobbning som kränkande behandling, fysiskt och psykiskt under en längre tid.

Pedagogernas eventuella kontakt med mobbning

Ingen av de tillfrågade som svarade på enkäten ansåg att de direkt kommit i kontakt med mobbning i förskolan. De hävdade att de deltar i leken och alltid finns i närheten av barnen i förskolan, de anser att förskolan är en trygg miljö för barnen. Det är något som även påvisas i skolverkets rapport (327:2009). En av de intervjuade pedagogerna tror att hon har varit med om en situation som skulle kunna kallas mobbning på en förskola där hon arbetat. Hon undrar

vart man drar gränsen i ålder för att det ska kallas kränkande behandling eller mobbning. Hon tror att om det skulle ha hänt i skolan hade nog situationen klassats som mobbning.

Augustsson och Danlo (2009) påstår även de att mobbning förekommer i förskolan, men att pedagogerna inte vill kalla det för just mobbning utan det är ett ord som används mer i skolan.

Flickor och pojkars mobbning

Här ser alla pedagogerna en skillnad mellan pojkar och flickors sätt att mobba andra på.

Pojkar använder sig av mer direkt mobbning och flickor av indirekt och tyst verbal mobbning.

Flickor går mer bakom ryggen och stänger ute varandra. Pojkar slår, sparkar och är mer utåtagerande. Ollweus (1999), Höistad (2001) och Eriksson et al (2002) hävdar även de att det finns olikheter mellan pojkars och flickors mobbning så som direkt och fysisk mobbning hos pojkar och indirekt och tyst/verbal mobbning hos flickor. En av pedagogerna tror sig se en förändring i flickors mobbning i takt med att samhället förändras. Höistad (2001) har också uppmärksammat att det finns en tendens till att flickors mobbning övergår mer och mer till direkt och fysisk mobbning.

Pedagogernas erfarenhet av mobbning i olika åldrar

Att åldern spelar en roll för hur barnen mobbar andra barn är alla pedagogerna överens om, en av pedagogerna tror att mobbning börjar först vid 3,5 till 4 års ålder. En svarar att man kanske inte kan säga att små barn mobbar andra utan hon vill kalla det för avståndstagande men att det är nog så illa. En annan pedagog skriver att barn i lägre åldrar inte har något språk, så de knuffas och slås i stället. Hägglund (2007) vill uppmärksamma den mobbningen som hon kallar banal mobbning. I förskolan är det lätt att banal mobbning blir så vanlig att man inte märker det anser hon. Att mobbning blir mer förekommande ju äldre barnen blir framkommer i alla svaren från pedagogerna. Danielsson och Sundbaum (2003), Björk (1999) och Olweus (1999) påstår även de att mobbning blir mer vanligt förekommande ju äldre barnen blir.

Förskolans trygga miljö

Alla pedagoger är överens om att de i förskolan alltid finns nära barnen vilket ger barnen en trygg miljö och att pedagogerna tidigt kan se eventuella tendenser till mobbning. De arbetar även mycket med värdegrund, gruppkänsla och gemenskap vilket påverkar barnens sätt att vara mot varandra. Skolverkets rapport (327:2009) styrker deras resonemang då den påvisar att man i förskolan arbetar med värdegrund, likabehandlingsplaner och empatiövningar.

Förskolan beskrivs också i rapporten som en trygg miljö där vuxna alltid finns närvarande.

Egna kommentarer

All negativ behandling måste upplevas kränkande för den som blir utsatt vare sig personen är barn eller vuxen. Därför är det viktigt att vi pedagoger är uppmärksamma på allt som händer runt barnen. Det som vi tillåter i förskolan är det lätt att barnen sedan tar med sig till grundskolan, stoppas det inte där kan mobbning följa med ända upp i vuxen ålder.

Att mobbningen bland flickor har en tendens att bli brutalare och hårdare är synd. Att vi ska försöka hjälpa flickorna att våga hävda sig i samhället överlag är självklart men vi måste få dem att se att flickor inte behöver slåss eller göra andra brutala saker för att synas ibland pojkarna. Att pedagoger i förskolan alltid finns i närheten av barnen är något vi måste ta vara på. Hjälpa barnen att bli trygga i sig själva, vara trygga med andra barn och känna sig trygga i förskolan tills de börjar i skolan. Att fortsätta arbeta med värdegrund, likabehandlingsplaner och empatiövningar är viktigt. Att få barnen att se att alla är olika och ser olika ut men är ändå lika mycket värda. Detta tycker jag är viktigt för det är i förskolan som grunden läggs för livslångt lärande Hägglund (2007).

Vidare forskning

Jag anser att det bör göras fler och större undersökningar bland pedagoger i förskolan för att få en bättre uppfattning om hur de ser på mobbning. Detta för att sedan kunna veta vad man ska fokusera på samt hur man ska lägga upp eventuell utbildning om mobbning på förskolan. Jag anser även att man ska undersöka hur barnen själva upplever mobbning i förskolan, barn kan svara och förklara mer än vad vi vuxna tror.

Källförteckning

- Augustsson, R. & Danlo, S. (2009). *Det är ju faktiskt ett problem på förskolan också. Pedagogers uppfattning, upplevelser och beskrivning av mobbning.* (Examensarbete att utforska pedagogisk verksamhet 15 högskolepoäng i utbildningsvetenskap) Borås: Borås högskola, Institutionen för pedagogik.
- Backman, J. (1998) *Rapporter och uppsatser.* Lund: Studentlitteratur.
- Björk, G. O. (1999) *Mobbning: en fråga om makt.* Lund: Studentlitteratur.
- Eriksson, B. Lindberg, O. Flygare, E. & Danneback, K. (2002) *Skolan: en arena för mobbning.* Stockholm: Liber skolverket.
- Höistad, G. (2001) *Mobbning och människovärde: om förtryck, utanförskap och vad vi kan göra.* Stockholm: Förlagshuset Gothia AB
- Larsson, A. (2008). Mobbninnsbegreppets uppkomst och förhistoria. En begreppshistorisk analys. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 13(1), 19-36
- Larsson, E. (2004) *Mobbad? Det har vi inte märkt!* Stockholm: Liber AB
- Olweus, D. (1991) *Mobbning i skolan: vad vi vet och vad vi kan göra.* (2:a uppl.) Stockholm: Liber AB
- Olweus, D. (1999) *Mobbning bland barn och ungdomar.* Stockholm: Berlings Skogs.
- Sharp, S. & Smith, P.K. (1996). Att förstå sig på mobbning. I S. Sharp & P. K. Smith (Red.), *Strategier mot mobbning* (s. 12-17)
- Hägglund, S. (2007) Banal mobbning – en vardagsföreteelse i förskola och skola. I C. Thors (Red.) *Utstött – en bok om mobbning.* (s.97-108)
- Trost, J (2005) *Kvalitativa intervjuer.* Lund: Studentlitteratur.

Trost, J. (2007) *Enkätboken*. Lund: Student litteratur.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Elektroniska källor

Barn - och elevskyddslagen i praktiken (2009) Rapport 327:2009. Hämtat 11 januari 2010 från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2165>

Danielsson, M & Sundbaum, B. (2003). *Mobbning bland skolbarn*. Statens folkhälsoinstitut. Hämtat 11 januari 2010 från <http://www.fhi.se/sv/Publikationer/Alla-publikationer/Mobbning-bland-skolbarn/>

Diskrimineringslagen (2008:567) hämtat 11 januari 2010 från <http://www.notisum.se/Rnp/sls/lag/2008567.htm>

Forskningsetiska principer (2002) Vetenskapsrådet hämtat 5 augusti 2009
Från

http://www.ibl.liu.se/studehttp://www.ibl.liu.se/student/bvg/filarkiv/1.77549/Forskningsetiska_principer_fix.pdf

Läroplanen för förskolan Lpfö98 (1998) hämtat 11 januari 2010 från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1067>

Skollagen (1985:1100) hämtat 11 januari 2010 från <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1985:1100>

Bilagor

Bilaga 1.

Denna text är skriven som citat ur Förskolan 5/2009 s. 24

Utdrag ur: Diskrimineringslagen.

Lagen har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. (1 kap, 1§)

Den som bedriver verksamhet som avses i skollagen (1985:1100) eller annan utbildningsverksamhet (utbildningsanordnare) får inte diskriminera något barn eller elev, student eller studerande som deltar i eller söker till verksamheten (2kap,5 §).

Om den som anser sig ha blivit diskriminerad eller utsatt för repressalier visar omständigheter som ger anledning att anta att han eller hon har blivit diskriminerad eller utsatt för repressalier är det svaranden som ska visa att diskriminering eller repressalier inte har förekommit (6kap 3 §)

Utdrag ur: Skollagen.

Bestämmelserna i detta kapitel har till ändamål att motverka kränkande behandling av barn och elever. Bestämmelserna tillämpas på utbildning och annan verksamhet enligt denna lag. Lag (2008:571). (kap 14a, 1 §).

Om huvudmännen eller personalen får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamhet, är huvudmannen skyldig att utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förkommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. (kap 14a, 10 §)

Huvudmannen ska se till att det vidtas åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling. (kap 14a, 7 §)

Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in efterföljande års plan. (kap 14a 8 §)

Bilaga 2

Frågor till examensarbete.

Kvinna

Mann

Antal arbetade år inom förskolan_____

Hur definierar Du mobbing?

Har du under din tid som pedagog inom förskolan kommit i kontakt med mobbing och i sådana fall vad?

Vad anser Du att det kan vara för likheter eller skillnader mellan pojkars och flickors mobbing?

Vad är Din erfarenhet av mobbingens förekomst i olika åldrar?

Bilaga 3

Mobbning i förskolan!

Hej!

Jag heter Inga-lill Martinsson Alftin, jag går sista terminen på förskolelärarutbildningen på högskolan i Gävle. Jag skriver just nu mitt examensarbete o *Mobbning i förskolan*. Skulle vara väldigt tacksam om Du kunde hjälpa mig med forskningsundersökningen till mitt examensarbete genom att svara på några frågor jag har. Dessa frågor ska jag sedan sammanställa som forskningsresultat i mitt examensarbete. Ditt deltagande är frivilligt och du har rätt att avbryta när du vill. Undersökningen är anonym för att du inte ska kunna identifieras. Det insamlade materialet får inte och kommer inte att användas eller ut lånas för kommersiellt bruk eller i andra icke-vetenskapliga syften.

Frågorna finns som bilaga detta papper och om du behöver får du gärna skriva svaren på separat papper.

Tack för att Du tog dig tid att svara på mina frågor.

Inga-lill Martinsson Alftin

Bilaga 4

Frågor till intervjuerna

Hur definierar Du mobbing?

Vad anser Du att det kan vara för likheter eller skillnader mellan pojkars och flickors mobbing?

Vad är Din erfarenhet av mobbingens förekomst i olika åldrar?

Har du under din tid som pedagog inom förskolan kommit i kontakt med mobbing och i sådana fall vad?

Vad anser Du att det kan vara för likheter eller skillnader mellan mobbing kontra exkludering eller utanförskap?